

УДК 657.1

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Мултанівська Тетяна Володимирівна, канд. екон. наук, доцент, директор ПП "Право-Аудит Т.В.", м. Харків, Україна,

Горяєва Марина Сергіївна, старший викладач кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. Семе́на Кузне́ця, м. Харків, Україна

Анотація — досліджено події та умови, що можуть впливати на припущення про безперервність діяльності суб'єкта господарювання, здійснено класифікацію факторів на зовнішні й внутрішні та надана їх характеристика.

Ключові слова — безперервність діяльності, внутрішні фактори, зовнішні фактори, принцип, припущення.

Постановка проблеми. У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» зазначено, що фінансова звітність складається на основі припущення, що підприємство є безперервно діючим і залишатиметься діючим в осяжному майбутньому [3]. Безперервність діяльності є одним з важливих об'єктів аудиту, що знайшло своє відображення і у МСА 570 «Безперервність» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний огляд основоположних принципів бухгалтерського обліку, аналіз їх застосовності та взаємозв'язку здійснювали вітчизняні та зарубіжні науковці: І. Белоусова, С. Бичкова, В. Ковальов, І. Дмитренко, В. Палій, О. Петрук, М. Пятов, В. Фоменко та інші. Але питанню впливу факторів на здатність підприємства продовжувати свою діяльність приділяється недостатньо уваги. Тому тема дослідження є актуальною.

Метою дослідження є дослідження факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на безперервність діяльності підприємства та здійснення їх аналізу.

Для досягнення мети поставлені такі **завдання**: класифікувати фактори, які можуть поставити під значний сумнів безперервність діяльності підприємства на зовнішні й

внутрішні та надати їх характеристику.

Виклад основного матеріалу дослідження. За МСА 570 «Безперервність», існують події або умови (фактори), які окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів припущення про безперервність діяльності. Їх перелік може змінюватися та доповнюватися, оскільки наявність ознак одного або кількох прикладів не завжди означає, що існує суттєва невизначеність. МСА 570 поділяє такі фактори на фінансові, операційні та інші [1, с. 614-615]. З точки зору практики, фактори впливу на припущення про безперервність діяльності можна класифікувати на зовнішні та внутрішні. Перша група факторів складається із загальносвітових, державних і загальногалузевих процесів, що відбуваються в економіці. Внутрішні фактори, включаючи систему внутрішнього контролю, розвиваються під посиленням впливом зовнішніх, однак більшою мірою залежать від уміння та навичок управлінського персоналу успішно вести справи суб'єкта господарювання.

До більшості зовнішніх факторів підприємства вимушені пристосовуватися. Динаміка змін зовнішнього середовища може суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства, уможливити банкрутство, що являє собою наслідок порушення принципу безперервності діяльності. До зовнішніх факторів слід віднести: політичні, фінансово-економічні, соціальні, екологічні, фактори галузевого розвитку, кон'юнктури ринку, діяльності контрагентів і конкурентів [2]. До політичних факторів відносяться міждержавні відносини, погіршення яких може призводити до заборони на ввезення товарів на територію іншої держави, інших економічних сан-

кцій, що і відбувається на сьогоднішній день. В результаті підприємства втрачають ринки збуту. Зміна умов експорту й імпорту веде до зростання митних зборів і може зробити неконкурентоспроможною продукцію.

Наслідки світових фінансових криз дуже важкі для національних економік. Як правило, проблеми починаються з банківського сектора, і підприємства, що часто використовують як джерело фінансування кредити, першими зазнають значних труднощів. Відсутність додаткового фінансування може стати причиною неплатоспроможності покупців, далі – відсутність продажів та ненадходження грошових коштів, і в результаті – банкрутство. Як результат, в країні відбувається загальний спад виробництва. Інфляція впливає на зростання цін на ресурси. Зниження ділової активності веде до зменшення виручки підприємства. Наявність таких факторів становить загрозу безперервності діяльності.

Однією із причин неплатоспроможності може бути фіскальна політика держави. Рівень оподаткування може стати непосильним для конкретного платника податку. Особливе значення на безперервність діяльності впливає стан галузі, у якій працює підприємство. Так, наявність монополіста є загрозою безперервності діяльності для інших суб'єктів господарювання, адже його можливості на ринку більше, ніж можливості менших гравців. Зростання альтернативних, більш вигідних пропозицій конкурентів на ринку також є, за певних умов, чинником, що впливає на безперервність. До зовнішніх факторів також можна віднести негативні демографічні тенденції, стихійні лиха, погіршення криміногенної ситуації та ін.

Не останню роль у порушенні принципу безперервності діяльності є внутрішні фактори: організаційна структура підприємства; якість та ефективність менеджменту; система бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю; ділова репутація підприємства; активи, пасиви та господарські операції, фінансові результати [2].

Коли дія зовнішнього впливу є настільки позитивною, що в цілому дозволяє охарактеризувати її як економічне зростання, але

одна невірна дія управлінського персоналу може призвести до нездатності підприємства безперервно продовжувати свою діяльність.

Оптимальна організаційна структура управління дозволяє підприємству ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно розподіляти та спрямовувати зусилля працівників, задовольняти потреби клієнтів та досягати своїх цілей і реалізувати обрані стратегії з високою ефективністю, а таким чином забезпечує підприємству безперервність діяльності.

Від ефективності менеджменту залежить ефективність діяльності в цілому, можливості та динаміка розвитку підприємства, його інвестиційна привабливість. Ефективність менеджменту відображає результативність управління та характеризується показниками, що відображають побудову та функціонування його системи (рівень автоматизації робочих місць управлінців, загальний діапазон контролю, рівень технічної озброєності управлінців тощо) та показниками, які відображають результати виробничо-господарської діяльності (прибуток, собівартість, обсяг виробленої продукції, рентабельність, показники фінансового стану тощо).

Так, неграмотне управління підприємством, його майном і неналежний контроль впливають на безперервність діяльності.

Управлінський персонал відповідає за організацію системи бухгалтерського обліку та системи внутрішнього контролю. Порушення у цій сфері також можуть призвести до штрафних санкцій, що може впливати на здатність діяльності у майбутньому.

Ділова репутація є своєрідним кредитом довіри. Вона сприяє залученню і утриманню кола споживачів, спрощує вихід на нові ринки та доступ до фінансових ресурсів, здешевлює маркетинг нової продукції, спрощує пошук контрагентів, збільшує стійкість підприємства. Позитивна ділова репутація підприємства формується протягом тривалого часу, але може бути втрачена дуже швидко. Негативна ж ділова репутація формується швидко, але її корекція потребує значного часу, а підчас це не вдається здійснити і тоді є реальна загроза безперервності діяльності.

Активи, пасиви, господарські операції та

фінансові результати як внутрішні фактори впливу на безперервність можна розділити в залежності від формування грошових потоків підприємства від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Операційні фактори – це неефективна структура поточних витрат; низький рівень використання основних засобів; неефективні продажі; не обґрунтовано висока кількість запасів; неефективне управління виробничими процесами та дебіторською заборгованістю.

Відсутність контролю за структурою поточних витрат є причиною збиткової діяльності. Основні засоби, що не використовуються, завищують величину активів, підприємство не отримує дохід від їх використання. Наявність затовареності складів запасами уповільнює оборотність коштів. Низькі обсяги продажів, неефективне управління виробничими процесами та роздута величина активів за рахунок неконтрольованого зростання дебіторської заборгованості також призведуть до нездатності забезпечення фінансування діяльності та можливих збитків.

До інвестиційних факторів відносяться: велика тривалість будівельно-монтажних робіт; неефективний фондовий портфель; значна перевитрата інвестиційних ресурсів; неефективне керівництво інвестиціями.

В основі інвестиційних факторів лежать витрати підприємства з метою отримання прибутку в подальшому, що говорить про намір продовжувати діяльність безперервно.

Здійснення будівництва передбачає безперервний грошовий потік на його підтримку. Утворення довгобуду веде до значних збитків, так як продаж об'єкта незавершеного будівництва не завжди здатний покрити понесені витрати, що може з'явитися фактором, який вказує на нездатність підприємства продовжувати свою діяльність безперервно. Вкладення грошових коштів у цінні папери завжди пов'язане з певним ризиком. Найгіршою ситуацією є недосягнення отримання прибутку від фінансових вкладень і зовсім несприятливим результатом є знецінення фінансових вкладень. Подібні приклади свідчать про неефективне керівництво інвестиціями.

До фінансових чинників можна віднести: надмірну частку позик у складі капіталу; перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків; неефективне управління грошовими коштами. Ведення діяльності за рахунок позик являє собою рішення управлінського персоналу підприємства вести діяльність за рахунок зовнішніх джерел фінансування. Порушення у структурі капіталу вказує на значні фінансові ризики та може вплинути на здатність підприємства продовжувати свою діяльність у майбутньому..

Таким чином, аналіз факторів, що впливають на безперервність діяльності, надає можливість виявлення ступеня негативного впливу певної їх групи, оцінки слабких місць підприємства, планування його діяльності. Застосування класифікації факторів впливу на внутрішні та зовнішні надає змогу управлінському персоналу детальніше провести якісну оцінку безперервності діяльності та розробляти заходи щодо дотримання вимог принципу безперервності.

Список використаної літератури

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2016-2017 року. Частина I / Пер. з англ. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2018. – 1142 с.
2. Мултанівська Т. В. Безперервність діяльності в аудиті фінансової звітності / Т. В.° Мултанівська, М. С. Горяєва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, серія «Економіка і менеджмент». Збірник наукових праць, випуск 23, частина 2. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2017. – С. 116–122.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

Автори

Мултанівська Тетяна Володимирівна, канд. екон. наук, доцент, директор ПП "Право-Аудит Т.В." (auditor.mtw@gmail.com);

Горяєва Марина Сергіївна, старший викладач ХНЕУ ім. С. Кузнеця (maryna.goryaeva@hneu.net).

Тези доповіді надійшли 31 січня 2019 року.

Опубліковано в авторській редакції.